

Kandidatnummer: 4623

(Hvis besvarelsen skal leveres på navn, skrives navn i stedet for kand.nr.)

FORSIDE

ved besvarelse av hjemmeeksamen, semesteroppgave, rapport, essay osv.

Emnekode:	HI 124
Emnenavn:	Særemne før 1750, Den Nederlandske Republikk
Emneansvarlig (normalt faglærer):	Carl Fredrik Feddersen
Eventuell veileder:	
Innleveringsfrist/ tidspunkt:	19.12
Antall sider inkl. forside	12
Merknader:	

Jeg/vi bekrefter at jeg/vi ikke siterer eller på annen måte bruker andres arbeider uten at dette er oppgitt, og at alle referanser er oppgitt i litteraturlisten.	Ja ☒	Nei ☐
<i>"Kopiering av andres tekster eller annen bruk av andres arbeider uten kildehenvisning kan bli betraktet som fusk. Fusk kan medføre annullering av eksamen/prøve samt utestenging fra universitetet og tap av retten til å gå opp til eksamen ved alle universitet og høyskoler i inntil ett år."</i>		
Gjelder kun gruppeeksamen:		
Vi bekrefter at alle i gruppa har bidratt til besvarelsen.	Ja ☐	Nei ☐

Kan besvarelsen brukes til undervisningsformål?	Ja ☐	Nei ☒
---	-----------------------------	---

Oppgavetekst:

Gjør rede for Johan de Witts utenrikspolitiske utfordringer ca. 1660 – 1672, og måte å løse dem på. I hvilken grad og på hvilke måter skiller de Witt seg ut fra Charles II av England og Louis XIV av Frankrike når det gjelder handlingsrom, motiv og handlemåte i utenrikspolitikken.

Innledning:

Freden i Westfalen (1648) var starten på det vi kaller det moderne systemet av suverene stater. Statene var nå selvstendige aktører, og fikk full selvråderett over eget territorium. Drømmen om Europa som en religiøs og politisk enhet falt bort, samtidig som det skjedde en verdsliggjøring av staten. Politiske årsaker rådet over religiøs lydighet, noe som åpnet opp for et rent maktpolitisk spill.¹

Maktkampen mellom De Witt, Charles og Louis blir da et særdeles viktig moment når vi skal se på forskjellene mellom dem. Den maktpolitiske kampen mellom de tre aktørene lå ikke bare i hvordan makten var utdelt, men mye var avhengig av hvordan man valgte å distribuere makten man allerede hadde. Handlingsrom og målsetning blir derfor viktig for å forstå hvordan aktørene valgte å handle. Vi skal se at maktstrukturen både innenfor og utenfor Republikkens grenser var med på å legge føringer på hvordan De Witt kunne handle i utenrikspolitikken.

Når det gjelder de tre aktørenes målesetning var kontrastene store. Mens Johan De Witt hadde Republikkens sikkerhet som mål, valgte både Charles og Louis en mer aggressiv og risikable utenrikspolitikk. Med dette kan man spørre seg, hvordan kan det ha seg at den mest rasjonelle aktøren ble sittende igjen som den tapende part?

Min påstand vil være, mens Charles og Louis jobbet for å maksimere egen makt, jobbet De Witt for å sikre egen makt gjennom handelsinteresser. Deres forskjellige syn på det internasjonale systemet vil være avgjørende for mål og framgangsmåte man velger. Dette vil jeg knytte opp mot den klassiske realismen innen internasjonal politikk, med utgangspunkt i Thomas Hobbes teori om den anarkiske naturtilstanden. For å illustrere motsatsen til realismen vil jeg senere knytte inn den nederlandske

¹ Colton, Kramer, Palmer, A history of modern world, s 141

filosofen, Hugo Grotius.

Hoveddel:

”Nasty, brutish and short” - var beskrivelsen den Britiske filosofen Thomas Hobbes brukte på det han kalte naturtilstanden, en tilstand uten noen form for overordnet makt, en anarkistisk orden. Denne beskrivelsen har ofte blitt brukt på det internasjonale systemet. Et system der det er alles krig mot alle.² For å sikre egen overlevelse kan man enten eliminere potensielle fiender, eller inngå avtaler som kan gagne begge parter. Slike avtaler kan bare bygges på tillit, i og med at det ikke finnes noen overordnet makt.

I dette systemet skulle Johan de Witt navigere den Nederlandske Republikken, en ledende handelsnasjon som var omringet av aktører der skille mellom venn og fiende var svært tynn. Ordtaket ”The Frenchman for a friend but not a neighbor,”³ symboliserer denne problematikken.

Freden i Westfalen, var slutten på Spanias dominans og starten på den Nederlandske republikks uavhengighet. Republikken vokste frem som Europas ledende handelsmakt.⁴ I takt med dette vokste Republikkens marine frem til Europas sterkeste.⁵ Dette førte både til sjalusi og fare for andre aktører, særlig England. England viste dette blant annet ved navigasjons akten i 1651. En merkantilistisk lov, som skulle sette en stopper for Republikkens handelsdominans og favorisere den Engelske handelen. I 1652 brøt den første krigen mellom England og Republikken ut, som førte til freden i Westminster(1654)⁶ – Der England, med daværende statsleder Cromwell, kom seirende ut, navigasjons akten stod fortsatt.

Med freden i Westminster, retter vi blikket mot Republikkens interne hendelser. Traktaten hadde nemlig en hemmelig del, ”Eksklusjonsakten”. Det var ikke bare

² Joseph S, Nye Jr., Harvard University, Understanding International Conflicts, s 3-4

³ Herbert H, Rowen, John de Witt Statesman of the True Freedom, s 101

⁴ Fuglestad, Finn, Fra Svartedauden til Wiener Kongressen, s 248

⁵ Herbert H, Rowen, s 4

⁶ Prak, Maarten, Cambridge University Press, s 48

det internasjonale systemet som var fullt av spenning, Republikken bestod av sterke motsetninger, som la rammer for hvordan De Witt kunne handle.

Republikken var en enhet, dannet av syv provinser. Denne sentralmakten skulle ikke gå utover provinsenes egen autonomi og suverenitet, men de oppgaver som egnet seg best til å løse sammen skulle det, under Generalstendene.⁷ Innenlands politikk var opp til provinsene selv å bestemme, mens utenriks falt under Generalstendene.⁸ Generalstendene bestod av delegater fra provinsene, der hver provins hadde en stemme hver, og der stattholderne fra de forskjellige provinsene var det utøvende organet. Avgjørelser var sjeldent tatt etter majoritetsprinsippet. Kompleksiteten av dette systemet gjorde nasjonale politiske avgjørelser til en treg prosess, som kan bli sett på som en forsikring mot forhastede avgjørelser.⁹

Allerede her byr det på spenninger og utfordringer, både for republikken og De Witt. Selv om alle provinsene på papiret var like suverene, var Holland, som stod for 57 % av landets inntekter klart den dominerende provinsen. Ville en provins gå til krig, måtte den ha Hollands økonomiske støtte. Det ble med andre ord en skjev maktfordeling som favoriserte De Witt, som ble utnevnt som Rådspensjonær av Holland i 1653. Rådspensjonæren av Holland, hadde en ledende rolle.¹⁰

Politisk tilhørte De Witt en overklasse i Republikken, kalt Regentene, med spesielt rotfeste i Holland. Regentene var handelsmenn som ville styrke sine kommersielle interesser, gjennom et republikansk styresett og deres ideologi gikk sterk ut mot et monarkisk styre.¹¹ De Witts politiske overbevisning gikk ut på maktfordeling mellom dem som var mest egnet til å styre, basert på erfaring og utdanning.¹² Han argumenterte blant annet for at stattholderembetet var som et monarkisk styre, det var

⁷ Prak, Maarten, s 168

⁸ Prak, Maarten, s 174

⁹ Herbert H, Rowen, s 6

¹⁰ Herbert H, Rowen, s 71

¹¹ Herbert H, Rowen, s 53

¹² Jonathan Israel, The Dutch Republic, s 719

farlig for fellesskapet fordi det ikke var noe motvekt mot menneskelig svakheter.¹³ Som motpart finner vi Oranje slekten og deres tilhengere. Oranje slektens dynastiske ambisjoner kom til uttrykk gjennom deres besittelse av stattholderembetet i flere provinser. "Eksklusjonsakten" var rettet mot den unge prinsen av Oranje, William III- for å ekskludere ham fra stattholderembetet.¹⁴

Hvorfor skulle en avtale som dreide seg om Republikkens innenriks politikk ende opp i en internasjonal avtale? Fra Cromwells side var dette et forsøk på å sikre sin egen ledende stilling, den unge Williams nære slektskap til den Engelske kongefamilien var en stor trussel for Cromwell. Selv om Cromwell står igjen som mannen bak denne avtalen, passet denne avtalen De Witt mistenkelig godt. Å forhindre en at republikken ble monarkisk var et kjernepunkt i De Witts republikanske politikk, "The true freedom", der ære måtte vike for ferdigheter og økonomiske interesser.

I 1660 tok Charles II over tronen i England.¹⁵ Dette satt De Witt i vansker, det kunne nå argumenteres for at "Eksklusjonsakten" ikke lenger var gyldig, i og med at det var en avtale mellom Cromwell og De Witt, ikke Charles. Bare året etter, i 1661, skjedde det også store forandringer i Frankrike. Solkongen, Louis XIV kom til makten, med det kjente utsagnet - "*L'État, c'est moi*"¹⁶ – Staten er meg, skulle han senere innføre et monarkisk enevelde. Louis hadde under sin oppvekst opplevd Fronden (1648-53), dette gjorde så inntrykk på han at han ble overbevist om at bare en konge av Guds nåde kunne styre frankrike.¹⁷

Dette var dårlig nytt for Republikken, like før han kom til makten, hadde han i 1660 giftet seg med datteren til den Spanske kongen Felipe IV.¹⁸ Etter åttiårskrigen (1568-1648), satt Spania igjen med de Spanske Nederlender, som nå var blitt en buffersone for Republikken mot Frankrike. Spania var ikke lenger noen trussel, men var det noe

¹³ Herbert H, Rowen, s 31

¹⁴ Prak, Maarten, s 194

¹⁵ Fuglestad, Finn, s 385

¹⁶ Caplex, <http://www.caplex.no/Web/ArticleView.aspx?id=9320102> (11.12.2008)

¹⁷ Fuglestad, Finn, s 380, 402-3.

¹⁸ Herbert H, Rowen, s 102

De Witt ikke ville, var det å ha Frankrike som nærmeste nabo.

Likevel var det spenningen mellom England De Witt måtte rette sin oppmerksomhet mot. De to nasjonene var fortsatt handelsrivaler, og uløste momenter fra krigen i 1652 fortsatte å påvirke deres allerede ansente forhold. Begge nasjonene var kolonimakter, og drev handelskompanier. Det var her forholdet mellom dem begynte å kjølnes. Allerede i 1662 ble det spekulert i Nederlands krigsstrategier, rykter om at De Witt ville blokkere Thamsen, ble spredd av Engelske spioner.¹⁹

Som jeg skrev tidligere kunne det internasjonale systemet bygge på avtaler, dette kan skje i form av traktater, allianser og diplomati. Men alle disse avtalene må bygge på tillit, noe som ikke alltid er like realistisk, diplomater og spioner om hverandre er et godt tegn på dette. Det er ingen internasjonal makt som passer på at man følger lover og regler, å bryte regler var derimot et tegn på at man var føre var. Hvem ville vel være den tapede part som godtroende holdt avtalen?

De Witt hadde på sin side, verken krigs eller ekspansjons planer, han konsentrerte seg om Republikken alene, og mente derfor at han førte en helt klar forsvarspolitik.²⁰ Han mente at Engelskmennene, godt kunne prøve å ta Republikkens ledende rolle som handelsmakt, med konkurranse, prøvde de derimot å berøve deres levebrød gjennom krig, skulle Nederland kjempe til siste sekund.²¹ Dette kan tyde på at De Witt så på England, som en rival, ikke fiende.

I 1664 gikk likevel England til angrep på New Amsterdam, som førte til at det ble erklært krig i 1665.²² De Witt hadde denne gangen brukt mye tid på den nederlandske marinen, samt krigsstrategier. Sjøkrigen mellom England og Republikken varte til 1667. Republikken led først et massivt nederlag ved Lowestoft i England, men det hele skulle snu da det i 1667 utbrøt en brann i som i flere dager herjet i store deler av London. Grunnet brannen og sterk påkjennelse fra krigen kunne Republikkens styrker

¹⁹ Herbert H, Rowen, s 113

²⁰ Herbert H, Rowen, s 119

²¹ Herbert H, Rowen, s 127

²² Prak, Maarten, s 49

seile fritt oppover Medway, for så å erobre Charles presitgefylte flaggskip som lå til kai.²³

Et sjakktrekk fra De Witt, som matematiker stod frem som mer rasjonell og vitenskapelig orientert enn sine motstandere. Ære og frykt preget både Englands og Frankrikes utenrikspolitiske maktkamp. Det virket ikke som ære var like viktig for De Witt, han var jo tross alt motstander av et monarkisk styre og ville ha de som var kvalifisert til å styre, pga av deres egenskaper, ikke etter slektskap.

Erobringen av Charles flaggskip hadde helt klart en stor symbolsk effekt. Resultatet ble et særdeles ydmykende tap for den Engelske kongen. Noe som skulle vise seg å være et lite ønskelig resultat for begge parter. Med hensyn til Republikkens sikkerhet, var nok ikke dette et særlig godt utgangspunkt. Ut i fra realismen, vil en handling som dette, tatt av Republikken for å forsterke sin egen sikkerhet føre til større usikkerhet for den andre aktøren, England. Som en naturlig følge av dette vil England gjøre enda mer for å sikre seg selv, ved blant annet å ruste opp et større forsvar. Dette vil da føre til et mye usikrere status quo for begge parter. Et sikkerhetsparadoks.²⁴

Tilbake i Republikken ble det nære slektskapet mellom William og den engelske tronen igjen brakt på banen. Denne gangen var den engelske kongen en forkjemper for William. Det nære slektskapet til den engelske tronen hadde skremt tidligere statsleder Cromwell, mens Charles mente dette kunne brukes i hans favør. Han ville sikre William stattholder embetet og gi han en posisjon i militæret. Charles la det frem, som om dette var det eneste som stod i mellom et vennskap mellom Republikken og England. Fungerte ikke dette, var det alltid håp om at Oranje fraksjonen ville gjøre opprør mot republikkens "True freedom".²⁵ De Witt ble nå stående ovenfor et dilemma, Charles krav satt hans egen maktposisjon i fare, samtidig som det ville få klare konsekvenser for forholdet mellom Republikken og Louis.

For Louis var det svært uheldig hvis England og den Nederlandske Republikken

²³ Prak, Maarten, s 49

²⁴ Joseph S, Nye Jr., s 15

²⁵ Herbert H, Rowen, s 128

skulle slå seg sammen, noe som kunne skje hvis William kom til makten i Nederland. Den internasjonale makt balansen var blitt forandret mellom de tre aktørene. Frankrike, under den enevelldige Louis vokste frem som en sterkere og sterkere makt. Og det som etter hvert gjorde Frankrike ekstra "farlig" aktør, var hvor mye makt en person hadde. Strukturen i Frankrike satte ingen demper på den unge mannens kamp om ære. Ønske om storhet og ekspansjon skulle vise seg å være større enn frykten om en allianse mellom England og Republikken.

I 1665 døde den Spanske kongen, som skulle føre til at forholdet mellom Frankrike og Republikken tilspisset seg ytterligere.²⁶ Frankrike førte nå en mer aggressiv politikk rettet mot Republikken, med blant annet gjennom toll og avgifter som i hovedsak rammet Republikkens eksport.²⁷ Etter den spanske kongens død mente Louis at han hadde arverett på de Spanske Nederlendene. Her fikk Republikken et dilemma, skulle de alliere seg med England og gi etter for Charles krav, eller opprettholde "vennskapet" med Frankrike, som da mest sannsynlig kom til å bli deres nye nabo. I 1667 erklærte Louis krig mot de Spanske Nederlender.²⁸

Louis aggresjon førte til Breda Traktaten(1667), mellom England og Republikken. En hastetraktat for å snu begge nasjoners oppmerksomhet mot Frankrike, som en måned tidligere hadde begynt invasjonen av de Spanske Nederlender. Traktaten forbedret Nederlands posisjon, selv om Navigasjon Akten bestod. De Witt trodde at bare tanken på en allianse mellom Republikken og England ville skremme Louis.²⁹

Samme året, skjedde det også forandringer i Republikkens indre institusjoner og provinsen Holland. Embete som Republikkens øverstkommanderende ble satt av til William. En politisk nødvendighet, i følge De Witt, sett i lys av den økende støtten for den unge prinsen.³⁰ Et selvsagt viktig embete, viktigere var likevel frykten for at

²⁶ Herbert H, Rowen, s 135

²⁷ Prak, Maarten, s 48

²⁸ Herbert H, Rowen, s 136

²⁹ Herbert H, Rowen, s 137

³⁰ Herbert H, Rowen, s 138

William en dag skulle bli stattholder. Dette kom til uttrykk gjennom "Det evige edikt". Med "Det evige edikt" avskaffet Holland seg med stattholderembetet.³¹ På denne måten sikret han Republikkens republikanske fremtid.³²

Johan De Witts hovedproblem var likevel Frankrike, som nå hadde innvandret de Spanske Nederlendene. Buffersonen til Republikken minsket i det de franske troppene erobret betydelige deler av Flandern og Brabant.³³ Rådpensjonæren befant seg nå mellom to aktører, der han ikke kunne være med å legge premissene selv. Frankrike på sin side, viste aggresjon ved bruken av militær makt, og England som lokket med allianser og vennskap til en meget presset De Witt. Mens både Louis og Charles kunne maksimere sin makt, måtte De Witt følge med den parten som ville sikre han overlevelse. At De Witt valgte England, kan ses på som et trekk for å forsikre seg om at Frankrike ikke ble for sterk.

Den følgende alliansen mellom Republikken, England og Sverige- Trippel Alliansen, kan bli sett på som et nødvendig valg av De Witt, for å sørge for at Frankrikes makt, som "universell monark" ikke ble for stor, altså for å balansere makten. De Witt allierte seg da med den svakeste parten.

Det faktum at England fortsatt så på Republikken som en fiende, og at lite var løst gjennom den forhastede Breda traktaten, skulle få store konsekvenser. Mens De Witt fikk løfter fra Engelske diplomater om at vennskapet fra den Engelske kongen var ekte, begynte Charles i smått å forhandle med Louis. Samtidig som republikken trappet ned deres forsvar og drev med diplomati, drev England med militær opprusting.³⁴ Da De Witt fikk høre av svenske diplomater at Frankrike hadde prøvd å overtale Svenskene om å bryte Trippel Alliansen, kontaktet han England, som forsikret han om at trippel alliansen stod like sterkt å det verste han trengte å bekymre seg for var at Englands nøytralitet hvis Frankrike skulle gå til angrep mot

³¹ Herbert H, Rowen, s 138

³² Herbert H, Rowen, s 140

³³ Prak, Maarten, s 50

³⁴ Herbert H, Rowen, s 156

republikken.³⁵

Det klart rasjonelle fra Charles hadde vært å stå sammen mot den klare stormakten Frankrike, for å balansere ut makten. Å stå sammen med Frankrike, kunne bety slutten for den som stod utenfor alliansen, men hva skjedde etter alliansen? Frankrike ville da bli en klar hegemonisk stormakt, og den som stod igjen ville ikke hatt mulighet til å balansere ut makten.

Her var det De Witts strategi sviktet, Charles godtroende mente han kunne greie å temme Frankrike, å bruke denne stormakten til egen fortjeneste.³⁶ I Juni, 1670 ble den hemmelige Dover Traktaten, mellom England og Frankrike fullført.³⁷ Traktaten var klart rettet mot Nederland. Charles som på sin side ønsket seg mer uavhengighet fra sitt eget parlament pengevelgninger, var lovet dette, gjennom pengegave fra Frankrike, dersom han bidro til krigen mot Republikken. Og det var vel klart at det ikke var Louis som ble brukt av Charles, men omvendt.

De nederlandske diplomatene i London, ble ført bakte lyset samtidig gjorde De Witt det han kunne for å gjøre England til lags. Det ble etter hvert klart at Louis ikke lenger fryktet for Charles og William sitt nære slektskap.³⁸ De Witt begynte å ane uro da diplomater dro hjem fra Republikken, men han kunne likevel ikke tenke seg at Charles hadde blitt Louis allierte.³⁹

Samtidig ble De Witts posisjon i Republikken svekket, folk ante uro. De Witt måtte nå støtte seg på William, som hadde vist seg meget lojal mot Republikken i sin rolle som øverstkommanderende. Den viktige seieren mot England i 1667 var alt glemt og rådpensjonæren ble nå et naturlig mål for den økende misnøyen i Republikken. Befolkningen gav han skylden for situasjonen mellom Republikken og Frankrike. Misnøyen resulterte i et angrep mot De Witt i 1672, der han ble skadet og var nødt til

³⁵ Herbert H, Rowen, s 159

³⁶ Herbert H, Rowen, s 159

³⁷ Herbert H, Rowen, s 159

³⁸ Herbert H, Rowen, s,165

³⁹ Herbert H, Rowen, s 159

å ta seg tid fra stillingen som rådensjonær, en stilling han ikke kom til å tre inn i igjen.⁴⁰

Drøftende oppsummering:

Dette leder meg til spørsmålet jeg innledet med, hvordan kunne det ha seg at den mest rasjonelle aktøren, ble sittende igjen som den tapende part? At De Witt hadde valgt trippelalliansen fremfor Frankrike, kan ses på som et resultat av avskrekking- Med hensyn til Republikkens sikkerhet, var det frykten om Frankrikes ekspansjon som førte til alliansen med England. Hadde De Witt for stor tillit til at Frankrikes storhet også holdt England i tøylene?

Den nederlandske juristen og filosofen, Hugo Grotius, var en av de første som skrev om internasjonal lov og rett. I likhet med De Witt var han en forkjemper av kommersielle interesser, og støttet sterkt opp mot den Nederlandske sjøfartshandelen. Dette kommer godt frem i hans teori om havet som internasjonalt territorium, med friferdsel, der ingen stat kunne hevde suverenitet.⁴¹ Videre utviklet han teorier om mellomstatelig lov og rett som bygde på fredlige forhandlinger, der krig måtte være siste løsning, som selvforsvar. Dette blir ytterpunktet til realismens anarkiske føre var prinsipp.⁴² Politiske forskjeller mellom Republikken på den ene siden, og England og Frankrike på den andre, kan ha vært utslagsgivende.

Ut fra Thomas Hobbes teori, var den anarkiske tilstanden en konstant krigstilstand. Mye likt omgivelsene Republikken befant seg i. Statene handlet rasjonelt og strategisk i kampen om overlevelse og makt. En krigstilstand, basert på usikkerhet og ønske om makt. Fra et slikt realistisk ståsted er det bare bruken av militær makt som virkelig har noe å si.⁴³

⁴⁰ Herbert H, Rowen, s 195

⁴¹ Cappelen Damm, "Opplysningstid og perspektiver",
historieogfilosofi.cappelen.no/binfil/download.php?did=30359 (14.12.2008)

⁴² "Hugo Grotius", Stanford Encyclopedia of Philosophy,
http://plato.stanford.edu/entries/grotius/#LifWor (14.12.2008)

⁴³ Joseph S, Nye Jr.

Som vi har sett tidligere valgte De Witt først og fremst å satse på handel, han foraktet England som ville stjele Republikkens levebrød med krig. Her ligger nok den første grunnleggende forskjellen. Mens Charles ville eliminere Republikken gjennom krigføring, ville De Witt utklassere England gjennom handel. Det er nærliggende å tro at deres svært forskjellige syn på det internasjonale systemet var utslagsgivende.

Alle nasjonene jobbet ut fra egeninteressen, mens Charles og Louis jobbet for å maksimere egen makt, jobbet De Witt for sikre egen makt gjennom handelsinteresser. Deres mål og oppfatning av det internasjonale systemet var totalt forskjellig, derfor ble også handlemåte forskjellig.

Det internasjonale systemet er et dynamisk system, der mye av Republikkens sikkerhet lå i hvordan de andre aktørene handlet. Med sikkerhet som mål, ble det derfor viktig for De Witt å prøve å forutse hva aktørene rundt han ville gjøre. De Witts utenrikspolitikk ble da et resultat av valg tatt av andre aktører.⁴⁴ På denne måten ble Republikkens en passiv spiller, der utenrikspolitikken ble styrt av Louis og Charles aggressive utenrikspolitikk, og mye var avhengig av De Witts kalkulasjoner. Louis var nok den mest forutsigbare, hans streben etter makt og ære var det ikke til å ta feil av. Tross totalt forskjellig ideologi var nok Louis og De Witt ganske like på dette området, begge lot idealisme styre dem.

De Witt handlet rasjonelt ut i fra sin oppfatning. Min påstand vil være at De Witts fremgangsmåte var påvirket av politisk kultur som gjorde at han ikke gikk rasjonelt tilverks når han dannet seg oppfatning om hvilke muligheter og begrensinger som stod foran ham i det internasjonale systemet. Han ble et offer for ønsketenkning da han antok at Charles handlet etter fornuften og nasjonens beste da han valgte trippelalliansen fremfor en allianse med Frankrike. Han var med andre ord for rasjonell i forhold til sine motspillere.

⁴⁴ "Rigor or Rigor Mortis?" Stephen M. Walt, <http://ksghome.harvard.edu/~swalt/files/rigor.pdf> (14.12.2008)

Kildehenvisning:

Litteraturliste:

Colton, Kramer, Palmer, A history of modern world (Kompendium)

Fuglestad, Finn, Fra Svartedauden til Wiener Kongressen, Cappelen, 2008

Herbert H, Rowen, John de Witt Statesman of the True Freedom, Cambridge University Press

Joseph S, Nye Jr., Harvard University, Understanding International Conflicts, 2007

Prak, Maarten, The Dutch Republic in the Seventeenth Century, Cambridge University Press,

Jonathan Israel, The Dutch Republic, Clarendon Press, Oxford. (Kompendium)

Internett:

Caplex, <http://www.caplex.no/Web/ArticleView.aspx?id=9320102> (11.12.2008)

Cappelen Damm, "Opplysningstid og perspektiver",

historieogfilosofi.cappelen.no/binfil/download.php?did=30359 (14.12.2008)

Stanford Encyclopedia of Philosophy, "Hugo Grotius",

<http://plato.stanford.edu/entries/grotius/#LifWor> (14.12.2008)

Stephen M. Walt, "Rigor or Rigor Mortis?"

<http://ksghome.harvard.edu/~swalt/files/rigor.pdf> (14.12.2008)